

2019-10-16

Utbildningsdepartementet

Uppdrag att lämna förslag på åtgärder för ökad kvalitet i lärarutbildningen samt åtgärder för att underlätta för fler att bli lärare

Bakgrund

Av punkt 56 i den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår att lärarutbildningen ska reformeras. Detta ska bl.a. ske genom att kraven på utbildningen skärps, kopplingen mellan teori och praktik stärks och fokus på metodiken ökar. Vidare ska förutsättningarna för akademiker att välja läraryrket underlättas, längden för kompletterande utbildning kortas ner och studietakten höjas, och möjligheterna att jobba på en skola och studera till lärare parallellt förbättras.

Arbetet sker mot bakgrund av en historiskt stor brist på lärare i svensk skola. Huvudorsaken till lärarbristen är ett ökat elevunderlag som ger en ökad efterfrågan på lärare. Skolverket och Universitetskanslersämbetet beräknar att det kan saknas omkring 80 000 förskollärare och lärare 2031. Detta innebär att var tredje läraranställning kan komma att sakna en behörig lärare.

Utbildningar till förskollärare, grundlärare och/eller ämneslärare ges i dag vid 27 svenska universitet och högskolor. Lärarutbildningen reformerades senast 2011 då nya examina infördes. Lärarutbildningen har visat sig vara den utbildningsinriktning i Sverige som har minst internationella kontakter, internationella studenter och internationellt utbyte.

Pågående insatser

Ett antal statligt finansierade insatser pågår när det gäller lärarutbildningen. Syftet med insatserna är bl.a. att öka kvaliteten på lärarutbildningarna för att på så sätt öka läraryrkets attraktivitet. Fler behöver välja läraryrket och påbörja samt slutföra en lärarutbildning. Bland annat får lärosätena sedan 2016 en kvalitetsförstärkning i form av höjda ersättningsbelopp för utbildning inom humaniora, teologi, juridik, samhällsvetenskap, undervisning och verksamhetsförlagd utbildning. Denna är bl.a. avsedd att öka kvaliteten i lärarutbildningen.

Universitetskanslersämbetet har gjort uppföljande studier av kvalitetsförstärkningens effekter. Studierna påvisar inte någon kvantifierbar ökning av den lärarledda tiden men identifierar ett antal kvalitetshöjande åtgärder som kvalitetsmedlen har använts till.

Sedan 2014 pågår även en försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor med syfte att höja kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen. Universitetskanslersämbetet har funnit att övningsskolorna bidrar till högre kvalitet genom t.ex. stärkta möjligheter till erfarenhetsutbyte och kollegialt lärande.

Under 2018–2019 utvärderar Universitetskanslersämbetet kvaliteten i lärarutbildningarna. Det är de första utvärderingar som görs sedan de nuvarande examina infördes. Resultaten från utvärderingen av utbildningar till förskollärare och grundlärare publicerades i april 2019. Av sammanlagt 67 granskade utbildningar fick då 35 omdömet hög kvalitet och 32 ifrågasatt kvalitet. De lärosäten vars utbildningar fått kvaliteten ifrågasatt har ett år på sig att rätta till bristerna. Resultaten från utvärderingen av utbildningar till ämneslärare beräknas bli klara i november 2019.

I budgetpropositionen för 2020 ingår ett flertal satsningar på lärarutbildningen, inklusive på övningsskolor, arbetsintegrerad lärarutbildning och flexibla utbildningsvägar.

Uppdraget

Regeringskansliet uppdrar åt utredarna att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att ta fram förslag på åtgärder för ökad kvalitet i lärarutbildningen samt åtgärder för att underlätta för fler att bli lärare.

Med lärarutbildningen avses här samtliga inriktningar inom grundlärarutbildningen och ämneslärarutbildningen, samt, när det är relevant, yrkeslärarutbildningen och förskollärarutbildningen.

I uppdraget ingår att:

- föreslå hur kopplingen mellan teori och praktik kan stärkas,
- föreslå hur fokus på metodiken kan öka,
- föreslå hur förutsättningarna för akademiker att välja läraryrket kan underlättas,
- föreslå hur längden för kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) kan kortas ner, och studietakten höjas,
- föreslå hur fler lärarledda timmar kan införas, och
- föreslå hur möjligheterna att jobba på en skola och studera till lärare parallellt kan förbättras.

Utredaren ska i sina förslag beakta pågående insatser för att stärka lärarutbildningen och lärarförsörjningen.

Förslagen ska baseras på en analys av centrala kvalitetsfrågor i lärarutbildningen med särskild betoning på kopplingen mellan teori och praktik, metodikens roll och genomströmning.

När det gäller uppdraget att föreslå hur kopplingen mellan teori och praktik kan stärkas spelar försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor en viktig roll. Förslag behövs därför om hur dessa kan utökas och permanentas. Utredaren ska även föreslå hur metodiken kan förbättras, t.ex. genom ökat utrymme för ämnesdidaktik och kognitionsvetenskap.

Uppdraget att föreslå hur möjligheterna att jobba på en skola och studera till lärare parallellt bör förbättras bör även omfatta att undersöka om dessa möjligheter kan utökas och påbörjas tidigare under utbildningen. I uppdraget ingår även att överväga om det finns skäl att införa nationella regler som syftar till att höja kvaliteten i lärarutbildningarna. I detta kan ingå att analysera/överväga ändringar i förordningar eller att föreslå särskilda uppföljningsuppdrag.

När det gäller förslag om hur längden för kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) kan kortas ner och studietakten höjas bör det finnas en analys av om gemensamma nationella regler eller lokala lösningar, som till

exempel tar hänsyn till individens och lärosätets förutsättningar, ger den högsta kvaliteten.

I uppdraget ingår även en analys av hur den kvalitetsförstärkning som skett sedan 2016 i form av höjda ersättningsbelopp inom humaniora, teologi, juridik, samhällsvetenskap, undervisning och verksamhetsförlagd utbildning skulle kunna förändras för att få avsedd effekt. Syftet är att öka kvaliteten i lärarutbildningen t.ex. genom att fler lärarledda timmar i lärarutbildningarna införs. I detta ingår även förslag till en eventuell justering av ersättningsbeloppet för att få maximal kvalitetseffekt.

I uppdraget ingår också att analysera om ökat internationellt utbyte kan vara en del i att höja kvaliteten på utbildningen.

Vidare ska förslagen baseras på en analys av befintliga vägar till läraryrket med särskild betoning på förutsättningar för akademiker att välja läraryrket, strukturen på den kompletterande pedagogiska utbildningen, möjligheter att arbeta och studera till lärare samtidigt, validering och distansutbildning.

För samtliga ovanstående centrala kvalitetsfrågor ska det tydligt framgå på vilket sätt de förslag som presenteras bidrar till att kraven på utbildningarna och därmed också studenterna blir högre.

I uppdraget ingår att lämna förslag till nödvändiga författningsändringar samt att bedöma konsekvenser av förslagen. Förslagen ska analyseras utifrån det nationella jämställdhetspolitiska målet där ett delmål är jämställd utbildning.

I 14 kap. 3 § regeringsformen anges att en inskränkning av den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen. Om något av förslagen påverkar det kommunala självstyret ska därför, utöver dess konsekvenser, också en proportionalitetsprövning göras och de särskilda avvägningar som lett fram till förslaget särskilt redovisas.

I utredningen ska synpunkter inhämtas från lärarutbildningsanordnarna, arbetsmarknadens parter och andra relevanta aktörer.

Utfallet av Universitetskanslersämbetets utvärderingar av lärarutbildningen ska särskilt beaktas.

Då en examensbeskrivning bör vara kortfattad och koncentrerad till det väsentliga (prop. 2004/05:162 s. 100) ska förslagen inte innebära någon ökning av examensbeskrivningarnas skriftliga omfattning. Förslagen ska inte heller innebära någon ökning av lärarutbildningarnas längd med avseende på antalet högskolepoäng.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2020.